

Uit: *Standaard der letteren*, 19 mei 1972

Schrijven is ambacht, kwelling en lust

Hanneke Paardekooper-van Buuren

‘Met het idee van een boek loop ik meestal heel lang rond,’ zegt de Nederlandse romanschrijfster Andreas Burnier. ‘Ik ben een echt nachtmens: als ik ergens niet uitkom, slaap ik ermee in en heb dan de oplossing de volgende dag. Verder ben ik ook een krisismens: als ik mezelf klemrijd op een of andere manier, stel ik mezelf een ultimatum: iets moèt lukken, of iets moèt af. Dan lukt het me soms ook om in zo’n crisis een bepaalde barrière te nemen.’ Of ze dan een bepaalde vonk krijgt waardoor het er ineens allemaal uitkomt? ‘Nee dat gaat stootsgewijs. Het kan zijn dat er ineens een stroom tekst volgt, het kan ook zijn dat het verschrikkelijk moeizaam van woord tot woord gaat; dat is erg verschillend. Maar als het lukt, als je bezig bent, dan kom je in een ander soort tijdsbewustzijn. Dan kun je een zin schrijven en daar zo lang bij denken, dat er dan ineens blijkt dat er drie kwartier om zijn of zo.

Andreas Burnier werd in 1931 geboren in Den Haag. Zij is van beroep kriminologe. *De huilende libertijn*, een boek dat in 1970 verscheen, maakte haar ook in Vlaanderen wat meer bekend. Dit werk was voorafgegaan door *Een tevreden lach* (1969). Binnenkort komt zij naar ons land, waar zij op 27/28 mei deelneemt aan een literair weekend in de Volkshogeschool De Blankaart te Woumen. Met haar samenwerking zal haar werk daar vooral uit literair maar ook uit feministisch oogpunt worden behandeld. In een lang gesprek vertelde zij ons, naar aanleiding van dat weekend, over haar manier van schrijven en wat daarmee samenhangt. Schrijven gebeurt in een situatie die zij geen euforie wil noemen, maar ‘een totale inkeer’.

Het doet me denken, zegt zij aan een uitdrukking die ik eens in een biografie van Picasso heb gelezen. Hij zei: *‘Als ik ga schilderen, dan laat ik mijn lichaam vóór het atelier achter zoals een moslim zijn schoenen uitdoet voor hij de moskee betreedt’*. Als je goed bezig bent met schrijven, laat je het gewone dagelijkse bewustzijn naar mijn gevoel achter en daarvoor in de plaats treedt het veranderd tijdsbewustzijn. Een roman schrijft natuurlijk niet zichzelf, dat zou een al te romantische en magische voorstelling van zaken zijn. Maar het is wel de ervaring van iedere schrijver dat je een bepaalde idee hebt, een bepaalde structuur in je hoofd, en het

kan in een bepaald fase van het schrijven gebeuren, dat iets wat je van plan was ineens niet meer tolerabel is. Bij wijze van spreken: je bent van plan tante Amalia te laten sterven en dat kan ineens niet meer want in dat verhaal *wil* tante Amalia niet sterven.

Jouw romanfiguren gaan dus wel min of meer een eigen leven leiden?

Het kan voorkomen dat situaties of personen een mate van autonomie gaan krijgen. Ik neem aan dat het je eigen onderbewuste is dat je dan parten speelt. Je hebt niet alles in de hand.

Maar jouw boeken vertonen toch een heel dwingende structuur. Dat sterven van...

Dan moet je je structuur daarbij aanpassen. Het geldt natuurlijk niet voor het hele boek. Er zijn wel passages die zich visionair of auditief opdringen. Ik hoop dan dat ze er in de structuur niet als los zand bij hangen.

Niet zo rationeel

Ik denk aan je laatste roman die uit een heleboel episodetjes bestaat. Heb je je van ieder daarvan precies rekenschap gegeven in welke structuur ze het meeste effect hebben?

Ik geloof niet dat het helemaal zo rationeel gaat. Aan de andere kant denk ik wel dat je met een structuur van een boek dingen kunt vertellen die je niet met woorden kunt meedelen. Door een bepaald akkoord in je boek te leggen, door hoofdstuk 9 op een bepaalde manier reflectie te laten zijn op iets uit hoofdstuk 2 kun je een soort boventonen in je boek krijgen, dimensies aan je verhaal geven, die je er niet in kunt krijgen door de dingen uit je verhaal gewoon exact mee te delen. Het schrijven van een boek is zowel een kwelling als een lust, het is een baring. Ik ben geen masochist: de kwelling is me geen lust, maar de lust kan op de grens van pijn liggen.

Heb je wel eens half afgemaakte romans in het vuur gegooid?

Ik heb heel veel begonnen en half afgemaakte romans en verhalen in het vuur gegooid. Eindeloos veel aanzetten die het eenvoudig niet hadden.

Aanzetten, zoals een leerling nooit het begin van een verhandeling kan vinden?

Het verschil met een leerling is dat die leerling geleerd heeft te beginnen zonder dat ze weet waar het naar toe gaat. Dat weet een professioneel schrijver meestal wel. Maar na een aanzet kan blijken dat het onderwerp gewoon te summier is voor een roman, te abstrakt, of dat je er nog niet aan toe bent.

Is dat niet in tegenstelling tot wat je juist zei: dat er een concept klaarligt?

Het concept is er wel. Maar al invullend verandert dat concept uiteraard en dan kan blijken als je hoofdstuk 1 hebt ingevuld, dat je er niet aan toe bent, dat het te mager is, of dat het onderwerp toch niet geschikt is om er een heel boek over te schrijven. Er is nl. een geweldig verschil tussen droom en daad. Je stelt je je boeken heel anders voor dan ze uiteindelijk in voltooide toestand blijken te zijn.

Heb jij de tegenstelling droom-daad wel eens op deze manier ondergaan: je legde iets in een boek waarvan jijzelf dacht dat het helemaal uit de verf kwam, en niemand haalde het eruit?
Dat schijnt inderdaad het geval te zijn bij bepaalde passages uit *De huilende libertijn*.

Frustreert je dat niet enorm?

Ik vind het frustrerend en heb tegelijk de hoogmoed van de schrijver die denkt 'de tijd zal het leren'. Het is voor zover je aan jezelf twijfelt, erg belangrijk dit niet toe te laten in het creatieve proces. Lezers, critici hebben allemaal bepaalde kritische oordelen, die elkaar uitsluiten, overlappen, tegenspreken en het zijn oordelen van op zichzelf zeer competente mensen. Als je je hiervoor werkelijk openstelt, zou je nooit meer een letter op papier zetten. Je moet je daarvoor pantseren.

Hoe leer je de techniek: de kunst afkijken van knappe romans van anderen, literaire theorie?

Vooraf door zelf te schrijven. Knappe romans van anderen imponeren. Maar over het algemeen is het toch niet iets wat je zou kunnen of willen nabootsen. Je voelt alleen maar hoe klein je bent vergeleken bij mensen als Toergenjev, om maar iemand te noemen.

Auteurs blijken nooit literair-theoretische werken te lezen.

Om dezelfde reden waarom schilders.

Dat kun je niet zeggen!

Het is de dood. De literair-theoretische werken zijn het knekelhuis van de literatuur.

Konfliktstof

Hoe sta je tegenover nieuwe romantechieken? Probeer je zelf wel eens iets uit?

Met zeer grote mate. Ik hoor niet tot de uitgesproken experimentelen.

Hoe realiseer je je idee dan?

Al mijn proza is om konflikstof gebouwd. Er moet ergens een konflikt, een spanningsbron zijn.

Herinner je je de gang van zaken met je eerste opstelletjes?

Dat was een feuilleton voor een schoolblaadje dat ik samen met een vriendje had opgericht. Elke week kwam er een nummer uit en stond er een vervolg van dat verhaal in. Nog eerder schreef ik kleine versjes en verhaaltjes thuis aan de keukentafel.

Zelfs een auteur wordt oud. Zou je op je hoogtepunt willen ophouden of doorgaan met tanende glorie?

Er is een derde mogelijkheid: eindigen zoals Goethe: op je 85e op het hoogtepunt van je carrière zijn. Ik weet niet of me dat gegeven is. Vandaag las ik een interview in de *Haagse Post* met Eli Asser, die had als devies ‘alles wat er gebeurt is meegenomen’. Maar als je op latere leeftijd je zelfkritiek niet helemaal meer zou hebben, dan is dat natuurlijk gênant. Zoals iedereen hoop ik tot het einde toe zo wakker te blijven dat ik weet wanneer ik moet ophouden.

Invloeden?

Ik ben begonnen in de literatuur met Du Perron. Zijn essays hebben voor mij de poort naar de literatuur geopend. Ik kom uit een volkomen a-literair gezin. Op mijn 14^e jaar liep ik naar een boekhandel met de gedachte ‘Ik zit nu op het gymnasium maar je moet toch eigenlijk iets van boekhouden weten, zo nuttig’. Bij de boekhandel zocht ik een boekje over boekhouden. Ik trof toen aan op dik oorlogspapier de verzamelde essays van Du Perron, op het plankje van de boekhoudboeken. Daarbij had ik een fausse reconnaissance: ‘Die boeken ken ik, ik heb ze al eens eerder gezien, die moet ik hebben’. Toen heb ik niet het boekhoudboekje gekocht maar de *Cahiers van een lezer*. Die betekenden vanaf dat moment, vanaf mijn 14de jaar, een toegang tot de wereldliteratuur. Wel via de selectie die Du Perron maakte, dus erg Frans georiënteerd. Het was het begin, een sneeuwbal: via de Franse symbolisten ging geleidelijk een literaire wereld voor mij open.

Waar wijt je het aan dat je werk, in Nederland zo verbreid, in Vlaanderen nog zo betrekkelijk weinig bekend is?

Dat heeft te maken met promotion, met verkooptechniek van je uitgever, aandacht in de krant. Dat kan van toevalligheden afhangen. Ik ben wel eens gevraagd door de Vlaamse t.v. maar dat wou ik toen niet.

Waarom niet?

Ik heb een hekel aan t.v.

Wie vind je de grootste Vlaamse auteur van het ogenblik?

Ik weet het niet. Ik ben indertijd geïmponeerd geweest door *Suiker* van Hugo Claus. En ik vind de kritische essays van Paul de Wispelaere vaak erg goed.

Jij houdt je vak, kriminologie, en je schrijverschap altijd streng gescheiden. Wat betekent kriminologie voor je?

De afwijkende delinkwent, de zielige delinkwent die nooit een kans heeft gehad en zo, dat vind ik wel erg boeiend. Maar ik interesseer me vooral, binnen mijn vak, voor conflicten.

Dat is dus de schakel met wat je in je romans realiseert! Kun je het een beetje uitwerken?

Konflikt in de roman: bv. De traditionele verhalen van de zoon die zich afzet tegen de vader, de deftige held die besluit als zwerver te gaan leven. Het kan zich ook binnen de held afspelen, de strijd tussen goed en kwaad in de eigen ziel of zo. Maar in mijn vak betekent konflikt voor mij: mensen raken in konflikt doordat ze met een alternatieve subkultuur komen. Dus wat provo deed: ze kwamen in konflikt met de gevestigde orde doordat ze met alternatieve doelstellingen kwamen. Andere voorbeelden zijn Black Power, Female Liberation...

Tema van je Huilende Libertijn...

Ze gaan de straat op, de politie komt erop af en ze worden veroordeeld. Mij interesseren dus vooral de konfliktierende waardenstelsels. Ik ben zelf een beetje martiaal. Ik heb de strijd nodig.